

I. Privire generală

1. Limba. Limbajul vocal-articulat apare, se activează, se dezvoltă și evoluează ca epifenomen al funcționării structurilor biologice, sociale și culturale ale unei comunități constituite, dezvoltate și care evoluează într-un cadru spațio-temporal concret.

Unul dintre efectele manifestării constante și intense a comportamentului biosocial numit *activitate lingvistică* este constituirea treptată a unei structuri funcționale – limba. Aceasta este produs și element al unei structuri relaționale complexe, fiind supusă factorilor generatori și efectelor funcționării sale în mediu interacțional. Totodată, ea are nevoi proprii de organizare și funcționare, fiind un sistem parțial dezvoltat în chipul propriilor nevoi structural-funcționale, dar constant orientat și determinat de solicitările cadrului general, care vizează eficiența organizațională și funcțională a sistemului – din perspectiva comportamentului pe care îl exprimă și slujește – și compatibilitatea sa cu factorii generatori.

2. Lingvistica. Descoperind posibilitatea de a opera analize asupra limbii – cu neglijarea altor entități și procese, adică centrându-se exclusiv asupra propriei perspective –, lingvistica a căpătat iluzia autonomiei autarhice. Faptul a determinat-o să abandoneze sau să refuze poziția naturală, din cadrul antropologiei și din cel al sociologiei și treptat să-și definească un obiect de studiu bine circumscris.

În fapt, nici o știință nu poate fi realment autonomă, deoarece, oricât de amplă i-ar fi perspectiva și oricât de profundă concepția, ea nu poate cuprinde, înțelege și exprima realitatea, în integralitatea și nuanțialitatea ei. Singură fizica, aflată la temelia oricărei cunoașteri, ar putea rîvni cu îndreptățire la un astfel de rang, întrucît numai ea are capacitatea de a străbate solitar realitatea și de a oferi tuturor celorlalte științe învățăturile pe care singură le-a aflat. Dar fizica nu face astfel.

Fără a cunoaște amplificări și aprofundări consistente și durabile la nivel teoretic, tehnica de investigație lingvistică s-a rafinat continuu – neajungînd astfel la rezultate utile de mare încredere pentru alte științe și care să susțină dezvoltarea în continuare a propriului corp teoretico-metodologic. De aici se înțelege că, aflată în avalul multor alte științe, lingvistica nu poate trăi prin sine, întrucît explicațiile pe care le oferă au continuă nevoie de temeiul și de validarea științelor din amonte. Mai mult, temele pe care le abordează ar trebui să țină de categoria celor

care odată rezolvate devin contribuții ale perspectivei lingvistice la întregul domeniu al cunoașterii umane. De aceea, ajustările interne ale propriului sistem ar trebui avute în vedere doar în caz de necesitate obiectivă, stringentă nu în sine, ci în relație cu efectele unor astfel de rezultate asupra progreselor calitative ale întregului domeniu al cunoașterii.

Cu toate că și-a creat metode capabile să-i confere o oarecare siguranță în judecăți, așa cum limba nu poate exista, funcționa și evolua separat de realitatea complexă care a generat-o și din care este parte, tot astfel lingvistica nu poate evolua ruptă de conjuncția tuturor perspectivelor epistemice – toate constituind părți și contributori la procesul cunoașterii.

3. Metodele lingvisticii. Oricât de perfecționată ar fi sub aspect tehnic, orice metodă care dezvoltă tendințe exclusiviste (voalate sub aparența acurateții, a maximei coerențe interne și a aplicabilității specifice) ajunge curînd să genereze rezultate eronate, să manifeste constrîngeri, prezentînd pericolul izolării și dogmatizării.

Marele simptom îl constituie explicațiile care încep să deformeze realitatea spre a o potrivi constructelor teoretice – care, de fapt, ar trebui să urmeze cuprinderii și înțelegerii realității. Apoi, artificial segmentată și arbitrar interpretată, realitatea este forțată să-și asume chipul țesăturii rezultate din acțiunea filtrelor acelei teorii, a metodelor și instrumentelor ei. Rezultatul final este că tot ceea ce nu se potrivește teoriei, ori nu poate fi redus la ea, este repudiat, negat sau ignorat. Cu alte cuvinte, se ajunge în situația în care teoria nu se mai construiește conform realității pe care o are de redat întocmai, ci realitatea devine o explicație ilustrativ-justificativă a teoriei preconstruite (intuitiv, hermeneutic, rațional).

Dar oricît de ingenioase ar fi în sine și oricît de roditoare ar părea a fi pentru sine, o formă a cunoașterii și o metodă care încearcă a-și supune realitatea nu pot construi altceva decît o cale de rătăcire. Aceasta întrucît rostul cunoașterii științifice – dimpreună cu metodele și instrumentele pe care le întrebunțează – este de a cuprinde și înțelege, de a analiza imparțial și a explica obiectiv realitatea, întocmai cum este ea.

Desigur, lipsa unei metodologii încheiate și a unor instrumente adecvate, apoi a unor tehnici de investigație la fel de evolute pentru aspectele biologic și social ale limbii, care să procure date de încredere spre a deveni pietrele de temelie ale unor teorii valide, poate fi frustrantă. Dar faptul se datorează – și vădește, totodată – poziției de reală și obiectivă subordonare și dependență în care se află lingvistica, în raport cu științele supraordonate. Atît în încercarea de a împrumuta

sau de a-și crea singură metode și instrumente – act ce-i dă aparența autonomiei –, cât și în acțiunile prin care încearcă să-și construiască teorii separate de cele ale altor științe – act ce-i întărește iluziile –, apoi în procesele de extrapolare fără temei a teoriilor acelora, lingvistica e tentată să procedeze ca și cum ar fi o știință neatîrnată de altele și în toată puterea cuvîntului – ceea ce este de-a dreptul eronat.

4. Conjunțiile lingvisticii. Din această cauză, cercetarea și cunoașterea lingvistică au nevoie în primul rînd de rezultatele cercetării și cunoașterii din domeniile biologiei și sociologiei – adică ale acelor domenii care se ocupă cu sursa limbii și cu suportul care o întreține –, apoi al antropologiei și al filozofiei –, adică ale acelor domenii care se ocupă cu modalitățile de existență, dezvoltare și evoluție ale complexului biosocial care a generat limba și care pot fundamenta paradigma epistemică numită *lingvistică*. Asumîndu-și poziția reală pe care o deține în cadrul domeniilor cunoașterii – clar fixată de filozofia științei, de altfel –, lingvistica poate fi mult mai eficientă în acțiunile și în rezultatele ei.

Avînd în vedere statutul real al lingvisticii în raport cu biologia, sociologia și antropologia, multe dintre soluțiile valide la problemele lingvisticii nu pot veni decît odată cu rezultatele – unele disparate, altele conjuncte – ale acestor discipline, tot astfel cum multe dintre răspunsurile de care au nevoie biologia, sociologia și filozofia, de pildă, nu pot veni decît din caznele lingvisticii. Nici într-un caz, nici în celălalt, aceste științe și domenii ale cunoașterii nu pot acționa eficient dacă se ignoră între ele – fie la nivelul teoriilor, metodelor și instrumentelor, fie la cel al rezultatelor –, dacă se privesc din perspectivă necolaborativă și dacă nu-și transmit reciproc atît rezultate, cît și învățături.

De altfel, modelul real, optim și eficient al chipului în care există și se dezvoltă ele și în care pot interacționa benefic îl oferă însăși realitatea complexă pe care acestea s-au însărcinat a o descifra, a o cunoaște și transmite. Prin urmare, ceea ce rămîne de înțeles este că deși – uneori și numai cu temătoare precauții reticent hrănite cu încredere – realitatea poate fi mai lesne de cuprins la nivelul componentelor ei izolate (aceasta fiind cauza profundă a segregării cunoașterii în științe specializate), în cele din urmă, înțelegerea reală vine din cuprinderea întregului, reconstituit din perspectiva conjugată a tuturor domeniilor și modalităților de cunoaștere umană.